

Abonamentul:

Pentru monarhie:
Pe an 12 cor., $\frac{1}{2}$ an
6 cor., $\frac{1}{4}$ an 3 cor.

Pentru străinătate:
Pe 1 an 18 fr., $\frac{1}{2}$
an 9 fr., $\frac{1}{4}$ an
4 fr. 50 cm.

Focea apare în fiecare
Sămbătă.

Unirea

Inserțiuni:

Un șir garmond:
odată 14 fl., a doua
oară 12 fl., a treia
oară 10 fl.

Tot ce privește foaia
să se adreseze la: Re-
dacțiunea și admini-
strațiunea „Unirea”
în
Blaj.

Foaie bisericească-politică.**Anul XVII.****Blaj, 9 Februarie 1907.****Numărul 5.**

Alegerea dela Bocșa-română.

Abia câteva zile ne mai despart de actul important al alegerii dela Bocșa-română. Dl. *Dr. Valer Braniste*, candidatul partidului național pentru acest mandat, este fără îndoială unul din cei mai chie-mați a lua mandatul acestui cerc. Atât ca profesor, cât și ca publicist, dl. Braniste s'a dovedit pretutindeni ca un bărbat cu înalte cunoștințe și calități. Condeiu harnic și obiectiv, a stat ani de-a rândul în serviciul cauzei noastre naționale, începând cu articolii de pe vremea când a dirigeat „Tribuna” și continuând cu „Dreptatea,” din Timișoara, „Patria” din Bucovina și, mai în urmă „Drapelul” din Lugoj. E cel mai de seamă gazetar al nostru și partidul a săvârșit un act de înaltă datorință, când a oferit mandatul unui atât de vrednic reprezentant al presei noastre.

Din cercul Bocșei s'aud vesti foarte îngrijitoare. că jandarmii ar fi luat în adevărată stare de asediu cercul numit, că s'ar fi deținut mai mulți preoți și învățători, pe motive cu totul nevinovate.

Starea aceasta îngrijitoare a lucrurilor, din cercul Bocșei a dat prilej dlui C. Brediceanu, ca să in-

terpeleze de urgență pe ministrul de interne, în ședința dela 6 Febr. Interpelarea domnului Brediceanu se repetă de data aceasta, căci înainte cu o săptămână mai vorbise la acest punct, fără însă de a fi primit vre-un răspuns.

Trecând în revistă deputații, cari au reprezentat Bocșa în parlament, arată că aceștia au fost, în 1861, 1863, 1867 și 1899 tot români — până la inaugurarea erei lui Tisza, ceea ce de altcum e lucru foarte ușor de explicat într'un cerc, unde populațiunea română formează 90%.

Pentruca cetitorii să-și facă însă o idee mai lămurită despre starea de lucruri din cercul Bocșei, reproducem un pasaj în întregime, din interpelarea dlui Brediceanu:

„Azi săptămâna am fost prin cerc și am experiat, că acolo avem de a face cu un plan sistematic.

Autoritățile își pun toată puterea ca să împiedece orice atingere liberă între alegătorii partidului național român, iar alegătorilor lui Iulian Weisz li-s'au dat „salvus conductus” îmi iau voie a vă împărtăși câteva specimene din experiențele câștigate. Concluziile le veți trage DVoastră — dacă voți.

Jandarmii au năpădit pe toate comunele din cerc, și cel dintâiu lucru pe care l-au făcut în Jidovin, a fost, că au pus sub pază casa preotului, a învățătorului, și a altor alegători fruntași.

Pe Alexandru Ogerlais jandarmii l-au arestat Vineri la patru oare și jumătate pe stradă, și l-au dus la primărie, unde i-au spus, că nu e iertat să mai umble pe uliță, căci de-l vor mai prinde încă odată pe uliță, îl vor duce în închisoarea dela Bocșa, și-l vor ține prins până după alegere. Așa ceva s'a mai întâmplat și la alegerile precedente, la Oravița. Ieșind dela primărie, s'a întâlnit, mergând către casă, cu altă patrulă de jandarmi, cari din nou l-au arestat, și l-au dus din nou la primărie, făcându-i aceleași amenințări.

Un alt caz e cel întâmplat cu învățătorul Iliescu din Raffna. Acesta mergând pentru afaceri particulare în comuna vecină Jidovin s'a întâlnit pe drum cu preotul. Jandarmii l-au arestat și escortat, spunându-i, că nu-i permite să vorbească cu un agitator notoric ca preotul. (Zgomot).

Am ajuns ca jandarmii să hotărască cine e cetățean credincios și cine e agitator. Iar cauza e, că duii ministrii au declarat, „că apărăm drepturile fiecărui cetățean, dacă e credincios”. Acum vedem din practică cum își inchipue un jandarm misiunea lui de a judeca patriotismul și credința cetățenilor. Mersi pentru astfel de concepție, ale cărei consecințe nu se pot prevedea, calcula și hotărî pentru periferii O astfel de concepție o țin foarte primejdioasă. Pe învățătorul diu chestie l-a adus la primărie și l-a expulzat de pe teritoriul satului.

(Întreruperi: Pentru că a agitat).

Dl. dr. Valer Braniste, candidatul nostru, a anunțat ținerea unei adunări populare în

FOIȚĂ.

În clasa cultă.

— povestire originală, scrisă pentru „Unirea”,
de Ioan Agârbicean. —

Dupăce terminase doi ani la drepturi Iliu Barbu trebui să-și caute un loc în provincie, în vre-o cancelarie advocațională, ca să-și poată urmă cursurile mai departe. Cât a umblat la gimnaz a fost ușor, căci ieșă cu cincizeci de zloți la an, — merindea i-o trimiteau părinții de acasă, că nu erau departe. Dar cei doi ani la universitate le slăiseră puterile celor de-acasă, și bătrânul Barbu ori cât s'a intristat, a trebuit să-i spună lui Iliu: „Vezi tu măi, dacă ar fi alte venite, ce-aș dori eu mai tare decât să rămâi acolo unde ești, dar așa. Dumnezeu sfântul știe, — nu se mai poate.”

Dar nici nu trebuia să i-o spună aceasta lui Iliu. Știuse el bine că tatăl său nu va putea s'o scoată la capăt. Lacă s'ar fi răzimat numai pe ajutorul lui, n'ar fi putut să steie nici o jumătate de an. Dar se incredea

în vrednicia lui, în munca lui și știa că va ieși învingător.

Când începă anul întâiu, cu nădejdele celea mai frumoase, ceru o bursă, având un atestat cum nu se putea mai bun. S'a înscris la universitate, și-a luat o locuință care a aflat-o mai ieftină, dupăce umblase vre-o cinci zile amețit pe străzile capitalei. Dar în sfârșit se simțea mulțumit de economia ce-o putea face în suburbiul acela sărac, unde putea să imbuce pe stradă cornul dimineața, și nu avea să se geneze de nime dacă la amiază intra în vre-o ospătărie destul de murdară, dar ieftină, din partea aceea. — În sfârșit n'o să fie el tot aici cu locuința, dar pentru început e de ajuns și atâta. Cercetă cursurile regulat, își făcea notițe, și cetia pe când mulți dintre colegi făceau o larmă ca în crijmă. Peste zi, în oarele libere, în biblioteca universității, îi trecea timpul mai bine. Și simțea așa o părere de rău, când se da semnalul de închidere, și trebuia să meargă acasă.

Dar trecură două luni și nu-i mai venia nici un răspuns la rugarea lui. În toată ziua cetia cu sânguință numele afișate a celor ce aveau scrisori. Alți prietini, cunoscuți mai buni de-a lui, au fost mai norocoși decât el, și-i arătau, bucurându-se, rezoluția favora-

bilă. Lui Iliu Barbu nu-i părea rău. N'au fost așa studenți buni în gimnaz ca dânsul, dar totuși îi știa copii de treabă, destul de săraci de-acasă. Dar când se apropie de el pe coridorul universității într'o bună dimineață Iuliu Popescu, pe care în cei opt ani de gimnaz l'a știut de un trândav ambițios, și a cărui tată era un avocat avut, — și-i arătă hârtia binecuvântată, ce-i spunea că va primi trei sute de zloți, — Barbu îl privi cu dispreț, și-și văzu de drum fără să-i zică o vorbă. În zina aceea nu s'a putut liniști. Îi venia așa o mânie și cindă amestecată cu un simțământ de descurajare. — Pentru dânsul Iuliu Popescu a însemnat totdeauna o nulă, și deci nici acum n'a putut să-l supere acesta. Dar Barbu se gândia la altceva, nici el nu știa bine la ce, și se înfioră.

Din zina aceea n'a mai citit lista celor ce aveau scrisori. Ceea ce-l atrăgea mai înainte acolo, dispăruse cu totul și el trecea prin coridor, fără să-și mai îndrepte ochii într'acolo, și așa cunoscuții au trebuit să-i spună, la câteva zile — că are o epistolă. Eră răspunsul negativ la rugarea lui. Câteva șire numai, fără nici o deslușire că pentru ce nu i-s'a putut votă ajutorul. Băgă hârtia în buzunar și merse de-a dreptul la un afiș de pe părete să-și însemne o adresă. Cetise ă

Bocșa, pe care prețorul a luat-o la cunoștință, a tipărit placate și le-a împărțit prin sat ca să afișeze pe pereții caselor. Petru Murariu și Nicolae Zebuc le-au și afișat, dar gendarmii le-au rupt, iar pe ei i-au escortat la primărie, de aici la cancelaria notarială. (Întreneri: Ce era scris pe placate?) Era scris că Sâmbătă după prânz, în 2 Februarie 1907 se va ține adunare în Bocșa, care e deja anunțată la autorități. (Întreneri: Nimic altceva?)

Absolut nimic! (Zgomot. Președintele sună). A fost arestată fata de 16 ani Maria Ișvan, pe care jandarmii o tot întrebau, unde merge.

Toate acestea dovedesc, că alegătorilor români le e interzis să vorbească unul cu altul, deși legea le dă dreptul să-și comunice părerile și să le lătească printre ceilalți alegători, iar aceștia pot să-și aleagă: le primesc sau nu.

De încheiere dl Brediceanu își concretizează interpelarea în următoarele: „Are cunoștința dl ministru de interne despre abuzurile săvârșite în cercul electoral al Bocșei de către organele autorităților publice, în detrimentul dreptului de alegere și de întrunire și are intențiunea să saneze de urgență aceste rele?”

Contele Iuliu Andrassy, declară că are cunoștință despre trimiterea în număr mai mare a gendarmilor la Bocșa, dar că s'au trimis cu îndrumarea de a nu influența câtuși de puțin rezultatul alegerii și să nu poarte grije, decât de susținerea libertății personale a alegătorilor, cari ar fi terorizați (!) în interesul candidaților naționali.

Interpelantul ia la cunoștință răspunsul ministrului, cu adănsul, că faptele să fie în potriveală cu acest răspuns.

Așteptăm și noi.

Și până atunci, dorind izbândă dlui Dr. Branște, salutăm pe toți aceia, cari cu inimă deschisă românească se vor duce la urna electorală, pentruca să voteze, neinfluențați de nimeni, după cea mai curată a lor convingere.

Vincentiu Babeș. Dumineca trecută s'a stâns în Budapesta *Vincentiu Babeș*, unul dintre luptătorii cei mai ageri pentru drepturile neamului românesc. Născut la începutul veacului trecut, în 1848 obține diploma de avocat, după ce mai înainte absolvase teologia la Arad. De aci înainte Babeș ie parte în viața publică la toate lucrările mai de seamă și din acel an funcționează la ministerul împărătesc de justiție, la Curtea de casație, referent în cancelaria alică a Ungariei, judecător la tabla regească din Pesta și referent la septemvirat. Pe acel timp a publicat o broșură în limba germană despre chestia naționalităților în Austria care a fost foarte mult apreciată.

Din 1861 a intrat în viața parlamentară, fiind ales deputat al cercului Sasca, în patru rânduri.

La 1866 a fundat la Viena ziarul „Albina” ca organ al partidului național, dar, fiind oprit de a trece în Ungaria l-a mutat la Bpesta, unde în 1877 e silit să-l sisteze din cauza șicanărilor și proceselor de presă pornite contra redactorilor și colaboratorilor ei. Dacă a încetat foaia, au rămas însă principiile profesate de ea, după cari s'a format mai târziu partidul național român, în care Babeș a avut rol conducător până prin 1891 când partidul luând o nouă direcție, el se retrage cu totul din politică.

Pentru ținuta sa politică și pentru cu-

rajul cu care a luptat, Babeș a fost lipsit de oficiu și chiar de penzie deși funcționase 22 ani în serviciul statului.

Mult a luptat Babeș și pentru înființarea mitropolii ortodoxe și separațiunii de Sârbi, apoi ca membru în congresele și sinoadele bisericești neunite. Pentru scrutăriile sale istorice Babeș a fost numit membru al Academiei române încă dela început.

Babeș a lăsat neamului său între alți copii, pe doctorul Victor Babeș dela universitatea din București, care este o celebritate în lumea savantă și face onoare părintelui său.

Încetarea „Familiei.” Printr'o întâmplare pe care o regretăm mult, n'am luat notiță de încetarea revistei din Orade. Ori cari ar fi cuvintele pe cari critica dreaptă le-ar rosti asupra „Familiei” și a venerabilului ei fost redactor și întemeietor, Dl Iosif Vulcan, nu va putea nime să conteste meritul pe care d-sa l'a avut cu redigiarea acestei reviste, care într'o vreme eră singura foaie românească în casele celor mai mulți cărturari și unica revistă de familie în toată lumea românească. Eră un timp, când cei mai de seamă scriitori ai noștri, se puteau găsi în coloanele „Familiei”; mulți dintre literații de mai târziu aci și-au publicat primele încercări. Cronicile bucureștene de odinioară, rapoartele amănunțite dela Academia din București, dela teatrul național, din viața familiilor celor mai distinse, erau așteptate cu nerăbdare și cetite cu multă plăcere. După 42 ani de muncă grea și oboșitoare venerabilul bătrân depune condeiul său tocit și e regretabil, că în întreg Bihorul nu se află un scriitor mai sprinten și mai tinăr, care să-l ridice și să continue și cu mai multă ardoare munca literară a dlui Vulcan. Trebuie o forță tineră care să aprindă inimile amortite, să deștepte sentimente lă-

mult însemnarea de-acolo, între atâtea altele, dar până acum nu se putu hotări să ceară postul acela de instructor pentru doi băieți la o familie din oraș. Acum nu se mai gândi că de aici în colo nu va mai putea cerceta cursurile regulat, căci sosiă întâia a lunii și numai avea mijloace să-și plătească locuința și să-și cumpere „mâncările răci,” cu cari se obicinuse.

Domnul, unde merse, îl privi cercetător din creștet până'n tălpi și-l primi cu jumătate din remunerația ce eră însemnată pe afiș, în schimbul alor cinci ceasuri la zi. Dar totuș nu eră rău. Ilie Barbu putu să-și plătească chiria la termen, și-i mai rămaseră ceva bani.

Ceva însă îl puneă la început pe gânduri. Celea cinci ceasuri nu i-se păreau așa de mult, dar eră departe de locuința lui, așa că mai treceau două ceasuri cu mersul și întorsul. Iar cursurile nici jumătate nu mai putea să le asculte. Ziua întreagă aproape eră pe drum: la instrucție, la universitate, acasă la ospătăriile ieftine, la biblioteca universității. Sara de multe ori eră înt de obosală, și stă să adoarmă de-așupra tîții împrumutate din bibliotecă. Dar nu avea mișcă, ci își luă în spate paltonul de iarnă, și făcuse pe-a șeptea clasă, căci în casa părinților sările aspre de Noemvrie, nu eră nici căldură de foc afară de flacăra lămpii.

Și mai erau încă două scântei ce se ardeau în ochii lui Barbu la un gând că și atunci somnul fugea, iar el răsturnă o carte până după miezul nopții. Eră copil, ca mulți ce termină școala la bătrânul. Eră trecut de douăzeci și șase de ani și știă de mic ce însemnează a învăța dar cu toate piedecile și cu toate că eră în drum, și eră convins că

peste toate are să treacă. Acasă scria că-i merge bine, că, iată, are un venit cu care să ajută, deci să nu se mai trudească tatăl său atâta, lui i-de-ajuns dacă-i trimit de-acasă numai jumătate ca pân'acum.

Își întâlnea rar cunoșcutii, și nici nu avea atâta ce să vorbească cu ei. Că cei mai buni nu se prea arătau nici ei, iar cei slabi, în frunte cu Iuliu Popescu, îi făceau rău de câte ori ajungea în vorbă cu ei. — Că începeau să-i spună câte minuni toate din capitală, să-i povestească despre locurile de petrecere ce-s aici, despre aventuri de-a lor, ce-l umpleau de greutate pe Barbu. La vorbele de mustrare ale acestuia, cei ce-l cunoșteau mai de mult și respectau pe Barbu fără voia lor, nu cutezau să zică nimic, ci porneau înainte pe uliți, ca o ceată de căpâi hămeșiți. Dar după ce s'au dedat mai bine cu aerul slobod, după ce au prins, te miri din ce cărți, idei despre viața modernă, cutezau să-și apere purtarea, și să-i spue în față lui Ilie, „că tu nu înțelegi viața!” — Atunci acesta nu le zicea nimic, ochii lui albaștri se umpleau de durere și dispreț. Ah! voi, capete săci, cari habar n'aveți de ce-ați venit la universitate, voi să înțelegeți rostul vieții? Voi cari nu v'ați îmbogățit c'o iotă cunoștințele folositoare decând sunteți aici? Și iarăș se gândia la ceva depărtat, ca atunci când Popescu îi arată rezoluția pentru acordarea bursei, și se înfioră. Dar dela o vreme îi venia tot mai greu când trebuia să meargă la instrucția celor doi copii. Privirile răci și desprețuitoare a domnului, mofturile doamnei le-ar mai fi trecut cu vederea, dar pe copii a început să nu-i mai poată suferi, căci erau din pânura cea mai rea. Ilie Barbu îi privia de multeori dus pe gânduri, ne mai știind cum să urmeze cu ei.

Nu eră însă în firea lui puțința de a suferi o prostie și de a se milogi pentru o bucată de pâine. I-a spus tatălui că nu poate scoate nimic din ei, și deci se mulțamește.

— „Vezi bine că dta nu poți” îi zise acesta măsurându-l cu aceeași privire de dispreț. „Dar trebuie să-ți mărturisesc — continuă el — că te-am primit și așa numai din milă. Vedeam în ce stare te afli, și am voit să te ajut. Altfel aflam eu alți fineri, nu pe dta, cu cari să te poți mândri că-ți intră în casă!”

Barbu își ridică odată la el ochii adânci plini de durere și mânie și ieși. Auzi! L'a primit de milă, și el i-a dat o plată de răs, pe lângă remunerația ce-o dau alți părinți. Și-ar fi luat oamenii cu cari să se mândrească! Dar el, care a fost cel dintâiu în tot gimnazul, care la universitate, la semestru, a dat răspunsuri așa de clare, de hotărâte, încât profesorul își puse ochielarii să-l vadă mai bine, el să nu facă cinstea unei case în care intră?

Adevărat, el n'are trei-patru rânduri de vesminte ca alții! Sufică crivățul învolburând zăpada și pantalonii lui subțiri i-se lipește de picior, iar paltonul de iarnă e vechiu și ros. Dar acestea să fie luate în samă de oamenii cari se mândresc cu o cultură, și să judece după acestea?

Două luni putu să trăiască numai cu studiul, căci își aștrânse ceva bani. Acum nu mai da pe-acasă decât la prânz. La cursuri și în biblioteca universității îl puteai afla totdeauna la acelaș loc, cu notițele sau cartea înainte. A și învățat în vremea aceasta și se bucură, de sporul ce-l face. Privia liniștit la examenul dela sfârșitul anului, și se gândia cu bucurie la cei de-acasă, pe

cezite și să aducă la viață românească pe toți românii bihoreni.

Persecuțiile pentru votarea la alegerile de deputat continuă încă. Așa ni-se scrie din Oradea-mare, că pentru alegerea dela Ugra, unde, cum se știe a candidat și un naționalist, nu mai puțin, ca 41 țărani români sunt incriminați și amenințați cu pedepse grele pe motivul, că ar fi săvârșit terorizări ne mai pomenite asupra alegătorilor din partida contrară. În realitate, — cum ni-se scrie, — lucrul s'a întâmplat din potrivă și ai noștri numai s'au apărat. Pertractarea finală a acestui proces se va începe la 19 crt. În fruntea celor țărâți pe banca acuzatorilor stă protopopul unit Ales. Grama din Fărcașa. Se sperăm, că șicanările acestea nu vor avea efectul ce-l așteptăm, cei ce pun la cale astfel de perzecuții, ci din contră, poporul bihorean, văzând, cât de pe nedreptul e tractat, când e vorba să-și apere drepturile sale și să deprindă o datorință cetățenească, se va alipi și mai mult, de conducătorii săi.

Patriarhul Brancovici — defraudant. Congresul bisericii sârbe din Ungaria, în urma raportului comisiei de control, a provocat pe patriarh să restituie fondurilor bisericii 70 mii cor. pe cari le-a defraudat și considerând, că rămânerea sa în înaltul său oficiu e păgubitor bisericii și poporului, îl provoacă să-și tragă consecințele și să se retragă. Patriarhul a cerut scut la Maiestatea Sa dar n'a fost primit în audiență, l'a luat în apărare însă ministrul Wekerle, ca pe unul ce a fost cea mai umilă slugă a tuturor guvernelor.

cari nu-i mai năcăjește atâta cu cheltuiala ce le-o face.

Cu Popescu și soții acestuia nu mai stă de vorbă. Îi vedea ușori, fără leac de gând par'că în capul lor frumos frizat, cari numai odată vor ști ce fac acum, și se vor căi amar pentru purtarea lor. Cât de mare îi eră însă mirarea, când vedea pe acești tineri, cari n'aveau altă țintă decât să treacă ușor prin lume acum și totdeauna răzimați pe o diplomă ce-și vor câștiga-o, — cum se însuflețesc și ce vorbe sunătoare stiau să spună în ședințele societății de studenți, când eră vorba de poporul, de „nația noastră năcăjită.“ Lui Barbu i-se părea o profanare cuvântul ce-l spuneau dâșii.

Banii însă ori cât i-ar fi cruțat se imputinau mereu și Ilie Barbu a fost silit să intre într-o cancelarie de avocat. Dar aici eră și mai cuprins, așa că la cursuri n'a mai putut umbla. Cât de bine i-au prins celea două luni, când a putut să studieze a băgat de seamă la esamenul cel dintâiu, la sfârșitul anului.

Cu examenul acesta i-se pareă căte odată că totuși ar putea să capete o bursă. Atunci ar putea el să muncească odată! Și ascultând, în vacanțe, de sfatul tatălui său, dar mai ales încălzit de gândul planului de muncă pentru anul viitor, își înaintă a doua cerere pentru un ajutor. Tatăl său a fost să bată și mătâni pe la cei mari pentru aceasta. Și acolo, auzise el dela cineva cuvintele cari i-au intrat ea niște sulite în inimă, și pe cari nu i-le-a spus niciodată băiatului.

„Dacă n'ai cu ce ț-l crește de ce l'ai dat la școală?“

Chestiuni școlare.

III.

În timpul din urmă mișcarea noastră a luat proporții, destul de mari. Nu este învățător, care să nu fie preocupat de soartea sa, și care să nu-și dea seamă de chestiunile ce trebuie deslegate.

Sunt însă o seamă de oameni, cari privesc cu oarecare antipatie la toate nizuințele noastre. Deși aieva nu consăntesc cu mișcarea, în public declară că n'ar fi de acord numai cu *direcțiunea*. Numai în forma aceasta îmi pot explica notița „*Răvasului*“ din Nr. 3 a. c. (pag. 61) în care amintește de: — „*svârcolirile primejdioase ce să petrec în simul învățătorilor.*“ — Cerem lămuriri.

Vrem să știm, că pentrucă nizuințele și intențiunile, cu cari am pornit mișcarea noastră să pot numi: *primejdioase*.

Mișcarea noastră s'a pornit cu ridicarea salarelor. Cu aceasta stăm așa. În anul 1868 prin art. de lege XXXVIII s'a regulat învățământul public popular. Tot în acest art. §. 142 să sistemisează salarele învățătorilor ordinari la 300 fl. iar a celor secundari sau ajutători la 200 fl. A venit apoi anul 1893 când acelaș for prin art. XXVI dispune, ca dispozițiunile cuprinse în legea din 1868.

§. 1. „să estind și asupra învățătorilor, și învățătorilor-ajutori, dela școalele populare susținute de confesiuni. Prin urmare la aceste școale pe lângă locuință și grădină corăspunzătoare salariul învățătorului ordinar nu poate fi mai puțin de 600 cor. iar a ajutorului de învățător mai puțin de 400 coroane.“ — În

§. 2. ni să asigurează *quinquenalile*. Auctoritățile confesionale, au regulat salarele prea în grabă. Au luat *dieciile* dela cantorii vechi, și le-au pūs în grumazii noștri. Au luat locurile cele mai sterile — până

Astfel Ilie Barbu mai smulse un an de învățătura cu puține mijloace ce le căpăta de-acasă, dar mai ales cu munca sa prin cancelarii.

Se făcuse ce-i drept mai uscat, mai înalt par'că, dar în ochii lui n'a cetit nimeni descunajare. Cu scrisul s'ar fi ajutat el destul de bine, dar în schimb trebuia să steie nopțile. Și nopțile petrecute într-o odaie rece, te fac de multe ori să-ți ridici ochii de pe carte și să te pierzi în gânduri. Și Barbu se gândia mai întâiu că n'ar fi rău de-ar avea o chilie mai de dai Doamne și dac'ar fi încălzită. Că slujba ce-o avea în cancelarie n'ar fi proastă, dacă șeful ar socoti că are oameni înaintea sa și nu mașini ori dobitoace. Și târziu de tot îi venia gândul că oare, trăind așa, putea-va el s'o ducă patru ani?

Dar se pot ele schimba toate acestea. Poate să aivă o locuință caldă iarna, și poate să aivă un șef, care să-l iubească ca pe un copil al său. De câte ori auzise el vorbele calde, sincere, de îmbărbătare a unuia ori altuia dintre avocații români, despre tinerimea, care-i viitorul națiunii! De câte ori a cetit despre existența astorfel de suflete nobile ce apără interesele neamului. N'are decât să schimbe cancelaria de acum, — nici nu știe bine ungurească ori jidovească, — cu una românească. Și nu aici în orașul acesta ce nu se mai liniștește nici odată, și nu-ți dă o clipă de repaus curat, unde o silit se vadă zilnic oamenii cei zdrobiți de greul vieții și de patimile tuturor plăcerilor, ce și-au ieșit de mult din matca lor firească! O, da, șeful de acum e un om îmbuibat, un neam străin, care nu poate să aibă inimă pentru Barbu, cum va avea un român. Și

acum proprietatea școlii și a bisericii — și computând, dacă nu îndoit, atunci întreit venitul curat, le-a adaus la stole. Au mai pus merte de cucuruz, plus venitul grădinilor școlare — ceea ce n'ar fi iertat — și așa au atins suma de 300 fl. În chipul acesta, pe lângă că nu ni-s'a putut face un lucru cum se cade, ne-au sculat în capul nostru și pe toți acei dieci bătrâni, cari fiind avizați la acelea cornuri de prescure — au rămas pe drumuri, astfel s'au început frecările între popor și dascăl. — cari și azi mai dănuiesc încă.

Dar să zicem că s'au ridicat. Oare nu să cunoaște lucrul acesta? Nu să simțesc, destule îmbunătățiri în urma acestei ameliorări?! Oare școalele noastre, învățământul și chiar noi nu suntem alții față de celea ce au fost și s'au petrecut înaintea anului 1893? Cred, că nu este om care judecând fără patimă să nu recunoască adevărul. Aceasta s'a putut mai bine observa chiar la adunarea generală din urmă, în care rolul conducător îi poartă generațiunile formate după acest timp.

Și dacă, auctoritățile noastre vor lua în socotintă pretenziunea noastră, dacă să vor grăbi cu rezolvirea ei, nu vor lucra atâta în favorul nostru cât mai mult în al învățământului. Nu ne va ridica pe noi — fără poporul. Căci fără să ne arogăm prea mari însușiri, dar e fapt că astăzi mai tare e legată existența poporului de a noastră, decât a noastră de a lui. Prin urmare cel ce vrea să lucre ceva pentru acesta, numai cu noi și priu noi poate.

La mulți li-să va pareă aceste idei cam riscate — dar este așa. Ori și ce corporațiune, ori și ce instituțiune, dacă nu ne va câștiga pe noi, nu va avea nici o influință asupra poporului. Și dacă aceasta nu am putea-o face cu poporul maiorean, o putem face cu cel minorean, pe care dacă ne trage inima, îi putem formă cum nouă ne place.

nici nu-i trebuie lui mila cuiva, nu înțelege el sub inimă milă, ci așa să aibă pe cineva, de care să se șintă aproape.

(Va urma).

Chestii contimporane.

VI.

Unele puncte de mănecare în apologia creștină.

I. *În ce înțeles e religiunea creștină religiunea iubirei?* Ion Duma Paltin, cronicarul „Telegrafului Român“ în critica sa despre predicile lui Toussaint, traduse de Soc. Inoc. M. Clain. zice între altele, că lui nu-i place Toussaint, pentrucă tenorul predicilor lui e *groaza*, iar pe el acestea, chiar și „*iadul*“ l-au lăsat rece, căci doar e un adevăr banal, că religiunea creștină e religia dragostei. Se provoacă și la Iorga, care în „Gânduri și sfaturi“ pag. 173. zice: „oameni ai lui Dumnezeu, curățiți omenimea de groaza iadurilor, și faceți-o să se poată uita cu încredere spre ceriul, care e destul de sfânt...“

Deci cum se înțelege întrebarea de mai sus? Așa, că în religia aceasta e destul numai o anumită viață afectivă, iar de aci încolo poți face ce vrei? Că Dumnezeu iubeste pe om, făptura sa, fiul său, și prin urmare nu-l amenință, nu-l pedepsește, ci stringe numai pe toți mișei la simul său părintesc? De fapt, oamenii noștri așa și închipesesc iubirea lui Dumnezeu. „Un Dumnezeu care pedepsește e un Dumnezeu, care nu prevede. Și ce trist e un Dumnezeu care se bucură de pedeapsă!“ (Cugetarea lui X. în „Sămănătorul“, nri 9,

Ca să ne tragă inima, trebuie ca cei chemați să ne asigure existența noastră la minimul posibil. Căci noi mai iute suntem aplicați a trăi în condițiuni cât de modeste, dela ai noștri, decât să ne înbuibăm în miile primite dela alții. Recunosc că și dintre noi vor fi slabi la inger, cari să vor lăsa amăgiți de strălucirea banilor puși în prospecte. Datorința căpeteniilor noastre este de ale sări în ajutor, și să scuture de aceea toropeală. La din contră ușor vor cădea pradă. Responsabilitatea nu va fi a lor, făr' a acelor, cari au știut ce să petrece după culise, — dar nu le-au deschis ochii. Ei nu sunt de vină dacă mintea lor sufletească, n'a putut să priceapă lucrurile ce să plănuesc după perdea.

Repet dar că ridicarea salarelor noastre să impune. Și precum am zis altă dată, declar și acum, că aceasta e reclamată de *relațiunile vieții sociale*. Mă ierte ori cine, dar sub aceste relațiuni nu înțelegem aceea ce vrea să înțeleagă cineva că — „Domnul învățător, să umble îmbrăcat în haine fine, croite după ultima modă. Păpuși de lac sau galbini. Pălărie fină, de nu chiar clac. În mâni mănuși și-un bețigaș. Când merge la oraș trage la cel dintâiu hotel, și cere lista de bucate. Își șterge zwickerii și să uită peste listă. Dă din nas a nemulțămire, dar totuși comandă. La plecare dă bacșiș gras chelnerului, care se uită uimit după Măria Sa”. — (Acestea mi le scriea un prietin — altfel preot — cari pe lângă toată discreția, nu m'am putut stăpâni să nu le dau în public). — Noi învățătorii vrem să fim sinceri.

Vor fi și dintre noi, cari să facă în chipul acesta — dar de aceștia sunt din toate tagmele. Și cari fac, de bună seamă, că pe lângă cele trei suteșoara vor mai avea și altă avere. Dar că toți am voi să facem așa, și numai pentru aceasta am inzistat pentru ridicarea plății, asta înseamnă prea

mult. Dacă aceasta ne-ar fi intențiunea, atunci nu ne-ar fi destul nici cele 2000—2400 cor.

Am cerut, dar constrânși de *relațiunile sociale*. Sub aceste relațiuni, nu înțelegem altceva, — și n'am vrea să înțeleagă nici alții — că noi ar trebui să umblăm în frac, clac și lac, făr' aceea, că traiul s'a scumpit. Prin urmare e imposibil, ca un individ cu aceeași leafă să trăiască în aceleași condițiuni. Datoria și slujba noastră pe zi ce merge să îngreunează. Toți așteaptă ca rolul nostru să nu se mărginească numai între păreții școlii. Prin urmare cu cât unui individ i-se impun mai multe datorințe, cu atât și mijloacele de subzistență trebuie să fie mai multe. Acestea a-le impune spre a răpi și cel mai neînșămnat timp liber în care ne-am putea îndeletnici cu izvoare laterale pentru asigurarea subzistenței noastre și a familiei, — și totuși a pretinde ca învățătorul să se ocupe cu economia câmpului, e cât se poate de neomenesc.

Ar fi destul de trist, ca autoritățile nici acum să nu să ocupe cu noi. Și dacă am început a ne mișca pentru manifestarea pretenziunii noastre, să ni se și strige, că mișcarea noastră ar fi o *svârcolire primejdioasă*. Noi nu ne svârcolim. Căci dacă până acum n'am călcat pe picioarele noastre, vrem ca cel puțin de aci înainte. Și dacă acum pentru prima oară cercăm a ne mișca ne și timbrează de periculoși pentru biserică și neam. Nu! Doamne firește! Tocmai binele, înaintarea și prosperarea acestora o vom. Și dacă am început a ne mișca, vom să ne sculăm, vom să pășim bărbătește. Destul am dormit somnul peștelui, — acum vom să călcăm și noi ca oameni maturi, ca oameni deplin formați. Și dacă totuși n'am fi destul de bine pregătiți ne vom pregăti. Dacă nime nu să îngrijește de noi, dacă suntem tractați ca niște fii mașteri, ne vom ajuta noi pe noi. Ne vom

crește unul pe altul, și ne vom da mână de ajutor unul altuia. *Toți ca unul și unul ca toți. Noi prin noi.*

Ne rugăm dar de căpeteniile noastre să ia măsurile necesare pentru concherea unei anchete. Vrem să avem prilej de a ne manifesta simțămintele noastre față de biserică și neam.

Decumva, notița „*Răvașului*” a țintit în direcțiunea aceasta, cred că ne-am lămurit. — Decumva țintește în altă direcțiune, ne vom lămuri și în aceea.

Morlaca, la 25 Ianuarie n. 1907.

Traian Șuteu
invăț. dirig.

REVISTE.

Franța. După o declarație mai lungă a corului episcopesc, conferința din urmă a episcopilor s'a ocupat cu un modus vivendi pentru a asigura folosința edificiilor bisericesti la cultul divin. Pentru a organiza cultul public divin corul episcopesc a aflat de consult, ca parohii și episcopi să încheie contracte cu primarii comunelor și prefectii despărțămintelor, pe baza cărora se lase în folosință gratuită bisericile pe timp de 18 ani, asemenea și tot mobilierul și inventarul din biserică. Pe baza contractului autoritatea civilă nu mai are nici un drept în biserică, nici cu privire la folosința lor, nici cu privire la susținerea ordinii.

Modul acesta de a asigura edificiile bisericesti pe seamă cultului public divin l'a aprobat și Papa, și deja toți episcopii au dat instruc-

1905). — Nu Dior, lucrul stă altcum. Dumnezeu ne iubește și noi trebuie să-l iubim pe el. Asta-i prima și cea mai mare poruncă. Iar cine iubește pe Dumnezeu, acela păzește cuvântul lui (Ioan, 14. 23.) și Părintele îl va iubi; deci *motivul faptelor omenești e iubirea*. Prin ce se arată iubirea lui Dumnezeu? prin fapte; noi nu cunoaștem iubire teoretică, lipsită de conștința faptelor bune, ci practică. Prin urmare cine face rău, și se convinge, că a făcut rău și nu-i pare rău de fapta sa, acela nu păzește cuvântul Domnului, nu iubește pe Dumnezeu, pe acela nici Dumnezeu nu-l va iubi; această iubire negativă o exprimă cuvintele: pierzare, osândă, iadul. Acestea le dă Dumnezeu, nu pentru că se bucură de pedeapsă, ci pentru că aceasta e rânduiala firească, *autologică* a lucrurilor. Atributele lui Dumnezeu așa trebuie înțelese, să nu fie explicat unul pe trântea altuia; preabunătatea lui Dumnezeu nu e contrazicere cu dreptatea sa acolo, unde ordinea logică e așa. Deci noi trebuie să iubim pe Dumnezeu, dar totodată știind slăbiciunea noastră, care mai mult rău e în stare să facă, cu frică și cu cutremur să lucrăm mântuirea noastră (Filip, 3. 12.) — Și în privința aceasta nime să nu se înșale pe sine: Dumnezeu nu e apă dulce, nici lapte cu colac, Dumnezeu e o putere. În privința aceasta *mult are lumea să mulțumească lui Nietzsche*, a cărui filozofie ori cât de scăldată să fie, un merit are, că ne-a deprins mai de aproape cu conceptul *energiei*. O atare energie bine ordonată e Dumnezeu, Sfântul și Bunul. — Deci a pune de motiv al faptelor noastre frica, nu e greșală „*teologică*”, (Duma!), ci o pretinde chiar *realismul* religiunii creștine.

II. *Brunetiere și alții*. În 10 Decembrie 1906 muri în Paris un om, a cărui viață ar putea slugi de pildă multor oameni, cari

în numele științelor prigonesc religia. Acesta a fost *Ferd. Brunetiere*, membrul Academiei franceze, redactorul revistei „*Revue des Deux Mondes*”. La început a fost aderent al lui Comte și Spencer; dar cu încetul a început a-și schimba vederile, până a ajuns acolo, că înaintea lui Leo XIII. a depus mărturisirea sărbătorească despre credința catolică.

Pe terenul religios-filozofic s'a distins mai ales în două lucrări. Mai întâi în 1905 într'un articol în „*Revue des Deux Mondes*” sub titlul: „*după o vizită în Vatican*”, a declarat, că știința nu duce la ispravă în cercetările genului cugetător și pacea sufletului trebuie căutată în religie. În 1896 a scris înainte-cuvântare la opul gigantic al lui Balfour: „*Grundlagen des Glaubens*”. Iar în 18 Decembrie 1900 a ținut la congresul catolicilor din Lille cuvânt de încheiere sub titlul: „*les raisons actuelles de croire*” (rațiunile actuale ale credinței, apărut în ed. a 10-a, Paris, 1905), în care ne învață unele motive actuale, contemporane ale credinței, și anume: motive filozofice, sociale, critico-istorice.

Ce privește *filozofia*, ea nu se desvoaltă, ca celealalte științe. De 3—4 mii de ani înzădar așteaptă omenimea dela ea rezolvarea unor probleme ale vieții acesteia, căci nu e în stare să ne dea răspuns; pentru aceea să nu mai așteptăm dela filozofie, ci să ne întoarcem către religione, care ne arată, cum să trăim. *Motivul social* al religiunii e împrejurarea, că libertatea, egalitatea, frățietatea, sunt fructele creștinismului; tot ce s'a făcut spre scopul acesta din alte părți, e numai laicizarea evangheliei. Pentru aceea temelul, pe care trebuie să fie așezată societatea omenească, nu poate fi altul, decât creștinismul. Asta ne învață și *critica istorică*, care ne arată, cu ce dor, cu ce sete a primit omenimea re-

ligia lui Hristos. Pentruce? Altă explicare nu este, decât aceea, că creștinismul a știut îndestul pe deplin așteptările omenimei.

Așa vorbește un bărbat mare, un geniu cugetător, un înțelept adevărat. Istoria lui s'a repetat în alți doi oameni mari ai literaturii franceze de azi: *Fr. Coppé* și *Huysmann*.

Aceștia sunt oameni, în cari se adeverește zicala lui *Bacon de Verulam*: „știința sorbită cu lingurița mică te seduce dela Dumnezeu, cu lingura mare te duce la el! (Novum organum).

III. *Generația echivocă (spontană)*. Științele naturale ne arată, că în lumea aceasta este materie organică, cu anumită mișcare a părților aceleia, care este viața aceleia, și anorganică, nemiscătoare, moartă. În lumea organică aflăm apoi diferite graduri ale vieții. Se naște întrebarea: de unde s'a început pe pământ viața cea dintâi? Noi zicem, că asta presupune o cauză, o putere corăspunzătoare, care numai puterea dumnezeiască poate fi, căci după legea inerției din mișcare negativă materia niciodată nu a putut veni dela sine în mișcare pozitivă. Materialistii și toți aceia, cari o altă putere, un alt factor în lumea aceasta afară de materie nu cunosc, zic, că viața organică a materiei se trage din viața anorganică a aceleia. Acest proces ar fi *generația echivocă (spontană)*.

Mult s'a discutat lucrul. Adversarilor le stă în interes, căci prin aceasta s'ar mântui de necesitatea credinței în Dumnezeu; noi iară perdeam un argument pentru existența Aceluia. — După multe încercări, filozofări, după ce s'au păcălit și cu „*bathybiolus*” (Huxley), în sfârșit a trebuit să recunoască atât *Wirchow* cât și ceilalți, că nu se poate dovedi generația spontană, deoarece experiența ne arată, că *omne vivum ex ovo*. Unele experiențe de

ționi preoților să încheie astfel de contracte.

Cu declarația aceasta a corului episcopesc s'a ocupat și consiliul de ministri în două rânduri. Din însărcinarea acestuia ministrul cultelor a dat ordin la toți prefectii și primarii, în care între altele se spune, că primarii nu pot încheia singuri astfel de contracte, ci numai autorizați de reprezentanțele comunale, — dacă contractul sună pe un timp de peste 18 ani, ele trebuie să fie aprobate și de prefecti.

Foile văzând pașul acesta al guvernului își exprimă nădejdea, că se fac pregătiri pentru a împacă biserica cu statul. De altfel nu numai foile catolice, ci și altele constată, că guvernul e silit să concedă încheierea contractelor propuse de corul episcopesc, căci aceasta o pretinde opinia publică. „Journal des Débats“ o foaie mare franceză zice, că de nu va permite guvernul primarilor și prefectilor să încheie cu preoții și episcopii astfel de contracte, numai guvernul e de vină la toate urmările.

Toate foile au publicat ca ceva lucru mare înființarea unei biserici „naționale catolice apostolice franceze“ în Paris, care consistă din un preot și un arhiepiscop. Arhiepiscopul acesta, *Villate*, n'a fost preot catolic, ci așa numit vetero-catolic din Elveția. A fost consacrat întru episcop de patriarhul schismatic al Sirilor, și tot acesta l'a făcut de mitropolit al bisericii „independente catolice“ din America. — Au și ținut odată preoții noiei biserici slujbă în o biserică din Paris, carea n'a decurs așa liniștit cum spune comunicatul dat de guvernul francez. Poliția a trebuit să scoată cu puterea mai mulți oameni din biserică, și să închidă pe 6 inși, cari și-au propus să împedec slujba. — De altfel ca noutate trece și aceasta, căci mult nu va dăinu, oamenii

Wöhler, Berthelot, Hennel, ar fi ajuns până acolo, încât să producă legătură între chemie organică și anorganică (Strassburger, etc. Lehrbuch d. Botanik, Jena 1906, p. 5), totuș „alle lebenden Wesen, die wir kennen gehen somit aus anderen lebenden Wesen hervor“ (idem, p. 4), și *Wiesner* fiziologul botanist al universității din Viena, în vorbirea sa rectorală din 24 Octombrie 1898 a declarat categoric că „...cercetările progresive au redus la nulă argumentele militante pentru generația echivocă“ (Reinhold: Die Welt als Führerin zu Gottheit, p. 114). La noi revista științifică de popularizare, „*Natura*“ din București, în nr. din Decembrie 1906 ne dă o notă după Dr. *Ernst Teichmann* despre generația spontană în legătură cu plantele minerale ale dlui *Stephan Leduc*, cari au unele fenomene, cari aduc mult cu acelea a ființelor, dar de viață în aceste plante nu poate fi vorba câtuși de puțin, așa că rămâne legea lui *Pasteur*: „ori se ființă să trage din ființă“.

(Va urmă.)

Nicolae O. Brinzeu.

s'au dus la slujbă ca la comedie, nu să se roage.

Germania. În 5 Faur s'au sfârșit și balotajele pentru Reichstagul german. După cum spun foile Centrul are acum 108 deputați aleși pentru Reichstag, va să zică cu 4 mai mulți decât erau în dieta dizolvată la 13 Decembrie 1906. Astfel nu a succedat lupta electorală pornită contra lor, și tocmai de aceea așa numiții, național-liberali acum sunt foarte îndestulți cu bărbații Centrului, cari înainte de alegeri erau socotiți de ultramontani și dușmani ai patriei. Chiar și Împăratul Wilhelm și prințul Bülöw s'au declarat foarte îndestulți și mândri de ținuta națională dovedită la alegeri. În săptămâna viitoare va fi constituirea dietei.

Austria. La prezidența ministerială s'a înființat o nouă secție, carea se va ocupa cu Ungaria, scopul ei e să aperse interesele popoarelor din Austria față de Ungaria. Foile ungurești vorbesc cu dispreț și batjocură despre noua secție, a cărei președinte e secretarul de stat *Sieghardt*. Unii văd în ea mare primăjdie pentru patrie.

Ungaria. În locul ministrului *Polonyi* demisionat, a fost denumit la portofoliul justiției *Anton Gunther* fostul secretar de stat la acel resort. Noul ministru a depus deja jurământul în mâinile Majestății Sale.

Noutăți.

Știri literare. La Oradea-mare a început să apară o foaie pentru popor intitulată „*Bihorul*“. Menirea ei principală va fi de a rescrie în tinerescul ce încă stăpânește mințile poporului din acele părți și de a lumina în ceea culturală economică. Abonamentul anual e de 12 cor. (cam mult) și ea proprietar și redactor responsabil iscătește *George M. Ungurean*, proprietarul tipografiei „*Patria*“.

Reuniunea femeilor române gr. cat. din Blaj își ține adunarea generală Duminecă în 24 Februarie n. a. c. la 3 oare p. m. în localul Casinei române.

Advocat nou. Dr. *Cornel Crăciunescu*, anunță că și-a deschis cancelărie advocațională în Timișoara, orașul intern. strada Hunyadi Numărul 10, etajul I. (vis-à-vis de „*Brüder Deutsch*“). Telefon Nrul 846.

Vești bune. Din Cianadul-sărbesc primim o lungă scrisoare, prin care se aduce mulțumită Preasf. Episcop Vasile, pentru numirea de preot a tinerului *Victor Deciu*, și de cantor-invățător al lui *Romul Luțai*, cari, acum de sf. Sărbători au făcut mare bucurie poporului; cel dintâiu, prin împrejurare, că atunci a slujit înția liturgie și a rostit și o cuvântare plină de învățătură, care a făcut multă mângâiere credincioșilor adunați. Al doilea a cântat prima dată cu corul tinerimeii așa de frumos și melodios, cât a stors lacrimi din ochii ascultătorilor, aducând aminte credincioșilor de părintele *Epam. Lucațiu*, care pe timpul când era preot al acestei comune încă a instruit cu mult zel tinerimea la cântările bisericesti.

Mulțumită publică. Magnificului Domn Dr. Ștefan C. Pop, deputat dietal în Arad. Adunarea generală a Comunității de avere a erezilor foștilor urbarialisti din Certege, luând la cunoștință, că Magnif. Ta în ședința Dietei, ținută în 6 Decembrie 1906, ai bine voit să-ți ridici glasul în favorul mult năpăstuiților și lipsiților erezi a foștilor urbarialisti din Munții Apuseni a părților transilvaniane a țării, vin a-ți exprima cea mai sinceră mulțumită și recunoștință, dorindu-ți din inimă viață îndelungată, ca și în venitor să-ți poți ridica glasul pentru cei slabi, și să poți aduce la cunoștință cărmnitorilor țării năcazurile și greutățile cu cari erezii foștilor urbarialisti au să lupte în această iubită și frumoasă țară. — Din adunarea generală a Comunității de avere a foștilor urbarialisti din Certege, ținută în 3 Febr. st. n. 1907. *Constantin Cothșel*, prezidentul Comunității de avere. *Iosif Arșeanu*, notarul Comunității de avere.

Petreceri. Tinerimea universitară română din Cluj invită la concertul, pe care-l aranjază sub patronajul Dilor: *Alexandru Mocsonyi*, *Iosif Șterea Șulțiu*, *George Pop de Băsești*, *Dr. Teodor Mihali*, *Dr. Alexandru Vajda*, *Dr. Ștefan C. Pop*, *Dr. Iuliu Maniu*, și *Dr. Aurel Vlad*, cu concursul Dnei *Lucia Cosma* și al Dșoarelor *Valeria Papp*, *Virginia Gall* și *Getta Hodosiu*. În favorul gimnazului din Brad, Duminecă în 3 Martie n. 1907. în „*Redută*“.

— Marți va fi îndatinată sărbătoare dela Trei-sfinți, patronii gimnazului dela Blaj, iar sara balul filantropic în folosul fondului studenților bolnavi.

O nouă osândă. *Vasile E. Moldovan*, fost redactor al „*Orizontului*“, a fost osândit de tribunalul dela Cluj la 18 luni temniță de stat și 1500 coroane amendă.

Necrolog. † *Alexiu Lazar*, paroh în Alămor, după lungi și grele suferințe. Impărtășit cu sf. Taine, a adormit în Domnul în 23 Ianuarie a. c. în erate de 56 ani, după un serviciu credincios la sf. Altar și devotat binelui obștesc în curs de 30 ani.

— † Părintele iezuit *Nicolau Nilles*, fost profesor la universitatea din Iusbruck. A scris mult și bine despre biserica noastră. „*Symbolae ad illustrandam historiam Ecclesiae orientalis*“, unde se ocupă pe mai multe sute de pagini cu istoria bisericii noastre, și „*Kalendarium utriusque ecclesiae*“, scrie de dănsul, dovedesc pe lângă o bună cunoștință a istoriei, ritului și limbii noastre, și o dragoste față de biserica română gr.-cat.

În veci amintirea lor!

Posta Redacțiunii.

Ș. Am făcut câteva mici modificări, sperăm însă că nu vor fi fără sfârșit.

AVIZ! În atelierul de cojocărie a dlui *Iosif Lengyel* să primesc numai decât doi băieți. — A se adresă la *Iosif Lengyel*, cojocar, Blaj, Strada Sâncel.

Lucri fără cap

când morbos fiind nu cerci să te vindeci, ci lași să slăbești pe zi ce merge. În cazuri de acestea cel mai bun mijloc de însănătoșare este *Emulsiunea de Scott* pregătită din ulei de pește, var și natriu. *Emulsiunea de Scott* conține cele mai bune elemente nutritive, cari redau trupului slăbit vigoarea și elasticitatea dorită.

Marca de probă a EMULSIUNEI de SCOTT este pescariul ce poartă în spate un pește.

Cu provocarea la aceasta foaie, trimițând 70 fileri, în timbre postale, spe-dează gratis mustră

Dr. BUDAI EMIL,

városl. gyógyaszertára

(27) 11-12 BUDAPEST, IV. Váci-utca 34/50.

Prețul unei sticle 2 cor. 50 fl.

Se poate cumpăra în ori care farmacie.

Partea literară.

Mitropolitul Sava Brancovici,

de
Dr. AUGUSTIN BUNEA.

(Continuare și fine.)

Fenomenalul Mangra, va zice proximalul istoriograf ardelean ori ungurean, a descoperit chiar și lista Mitropoliților români din Bălgradul Transilvaniei, căci de când nu-l mai preocupă gândurile Vlădiciei și în Țara Românească, fiind liniște în biserică, nu-l mai chiamă nimenea, ca, asemenea lui Tótfői, să facă acte de acuză în contra Mitropoliților Ungro-Vlahiei, a avut timp să călătorească până la Cesarea Capadociei, unde după o indicațiune dată de Porfirie mitropolitul acestui oraș (vezi la M. p. 4) a găsit lista întreagă a tuturor Mitropoliților din Bălgradul Ardealului, pe cari i-a sfințit patriarhul Constantinopolei. Această listă pentru aceea nu se află în condicele purtate de patriarhie și pentru aceea nu s'a putut publica în „Acta Patriarchatus Constantinopolitani” edate de Müller-Miklosich, pentru că o furase din arhiva patriarhiei un „uniat” răuvoitor al Românilor ortodocși și a ascuns-o în arhiva mitropoliei din Cesarea Capadociei, unde a zăcut neobservată până la Preacuviosul Mangra. Ea consună în mod surprinzător cu dipticul lui Clain, și-l întregeste de minune, căci pe când lista Mitropoliților lui Clain se începe numai cu anul 1348, cea descoperită de dl M. se începe cu anul 883. Și într'una și într'alta se află la an. 1479 un mitropolit, al cărui nume este scris românește: „Ioanichie de Alba-Iulia”, de unde se vede, că numai papistașii, fiind toți oameni falsari, au înduplecat pe regele Matia, un papistaș mare și acesta, să mistifice cu „vădită intențiune” lucrul și să scrie numele mitropolitului sârbește: „Iovanychik” și astfel pe un mitropolit „neaoș român” să-l pună în „Nándor-Alba”, adică în Bălgradul sârbesc, în loc de a-l pune în „Alba Transsylvaniae”, adică în Bălgradul din Ardeal. Din lista descoperită de Preacuviosia Sa Mangra se mai constată încă și alte lucruri interesante. Lângă fiecare nume de Mitropolit este scrisă grecește dalteria, cu care respectivul Arhiereu era trimis în Ardeal. În Dalteriile acestea se descriu stările timpului și ni-se arată cât de înfloritoare era Mitropolia Bălgradului. Chiar și Hunii, Avarii, Pacinații și Cumanii, cu toate că erau păgâni și stăpâni barbari și răi peste aceste ținuturi, aveau mare respect de mitropolitul Românilor. Când treceau pe lângă cetatea Bălgradului, sau vechiul „Apulum” își desculțau sandalele și astfel atingeau pământul sacru al reședinței mitropolitane. Pentru aceea vechiul nume „Apulum” s'a păstrat până astăzi în gura poporului român, căci rămânând neatinsă vechia cetate romană, și neîntrerupându-se continuitatea Mitropoliților într'însa, a trebuit să i-se păstreze și numele în gura creștinilor români. Numirea de „Bălgrad” a vechiului „Apulum” este numai un nume arbitrar născocit de cărturari.

Ungurii, deși sălbatici, căci mâncau carnea zdrobită sub șea, nu s'au atins de instituția strălucită și sfântă a vechii mitropolii. Numai o singură dată au dovedit ei o lipsă de politeț. Principele Ardealului Gyula, în loc să se boteze în Bălgrad de către mitropolitul Românilor, a trecut pe la poarta Bălgradului în fuga calului, fără să salute pe mitropolitul și nu s'a oprit până în Constantinopol, măcar că s'ar fi convenit să se boteze în venerabila mitropolie din țara sa, unde creștinismul își păstrase, și sub stăpânirile barbare și crude, toată curățenia și strălucirea sa. Atunci s'au cam răcit relațiile prietenoase dintre Unguri și Români, și Ungurii și-au întemeiat o episcopie proprie în Bălgrad, dar numai la marginea orașului, căci sus în cetate, ca un soare strălucea prin întunerecul barbariei mitropolia Românilor, păstrându-se rămășițe din zidurile ei vechi până pe timpul lui Mihaiu Viteazul.

Mitropoliții români erau numai vlăstare nobile din familii mari și strălucite, ca și Sava Brancovici, cel din familia despoților sârbești, și astfel de mititei erau crescuți foarte delicați. Ca să-și poată ține viața cât se poate mai îndelungat, Patri-

arhul, precum arată actele descoperite în Cesarea Capadociei, le-a făcut un favor mare, ne mai pomenit în istoria bisericească. Căci deși canoanele bisericei orientale opresc înființarea de episcopii și mai ales de mitropolii pe la sate, Patriarhul a dispensat totuși pe Mitropoliții români de a mai șede în aerul infect al Bălgradului, și le-a canonizat alt scaun arhieresc, mai întâiu la *Feleac*, în niște codrii de fag și de brad, foarte priincioși plumânilor mitropoliților de neam mare. Mai târziu s'a dovedit cam aspră clima din satul Feleac, și astfel mitropoliții s'au întors iarăși la Bălgrad încă înainte de reformatiune și au scos de acolo pe episcopul latin, care le usurpase reședința. Fiindcă Mitropolitul și-a permis luxul să șadă, în contra sfințelor canoane, la sate, a trebuit să-conceadă — vezi bine cu știrea și învoirea Patriarhului — acest privilegiu și episcopilor sufragani. De aceea unul dintre episcopi șede în creerii munților apuseni, la Bistra, altul șede la poalele munților Bihorului, în Beiuș, altul în Galați lângă Făgăraș, căci mirosul acestui oraș nu-i priia de loc, și așa mai departe, căci numai papistașul Bunea a afirmat până acum, că în aceste localități nu ar fi existat de când e lumea vre-un scaun episcopesc. Documentele, cu cari vrea să-și dovedească spusele, sunt poate numai niște făurături ale unor „leatine spurcate”.

De ierarhia Românilor și de sănătatea chiriarhilor și Patriarhul purta deosebită grije. S'a întâmplat că patriarhul Antonie pe la 1391, a cetit canonul 57 al soborului dela Laodichia, care în pravila veche de Târgoviște zice așa: „Nu se pune episcop în sat sau la oraș, ce (ci) călători cari se trimet, iară de se va pune vre unul, acela nici o ispravă să nu facă fără de episcopul cetății”, iar în câlcul acestui canon a cetit Patriarhul: „In oare care sat și ve (ori) intru o cetățuie mică, în carele poate să fie de îndăstul un Preot, acolo nu trebuie să se facă episcop, ca să nu se pogoară jos sărăcește numele episcopului, ce (ci) să se trimeată călători (călătorii sunt cari astăzi se chiamă exarși, de se trimet într'însele pentru îndreptarea greșalelor a sufletelor, iară de se vor fi făcut alții mai nainte, însă dein (din) cinste să se schimbe și nici o ispravă să nu facă episcopescă”.

Ca să cruțe sănătatea Mitropolitului și a episcopilor de pe atuncia, cari erau oameni gingași și numai din motive sanitare trăiau și-și aveau toți reședințele pe la sate, Patriarhul a pus la mânăstirea dela Peri un *exarh* adică un călător, care în locul episcopilor să umble prin Maramurăș, Bereg, Ugocea, Sălagiu și prin jumătate Ardealul, și să îndrepte el greșalele sufletelor, ca episcopii să nu fie nici de cum turburați în liniștea idilică dela țară.

Ba patriarhul a mers și mai departe în bunăvoința sa față cu ierarhia Românilor din Ardeal. Iubiă așa de mult pe chiriarhii ei, în cât voiă să-i știe, dacă nu în Constantinopol, cel puțin din când în când în țările vecine cu vechea împărăție bizantină. De aceea a dispensat pe episcopii din Ardeal de a se hirotoni, precum prescriu canoanele bisericei orientale, la mitropolitul lor din Bălgrad, și le-a făcut favorul de a se hirotoni la mitropoliile vecine din Moldova și din Țara Românească, iar mitropolitului i-a impus să se hirotonească, nu de episcopii săi, ci de un mitropolit din altă țară.

Dintre mitropoliții descoperiți în arhivele Cesariei Capadociei nici unul nu se poate asemăna cu Sava Brancovici, care a întrecut în toată privința și pe înaintașii săi și pe cei cari au venit după el și mai ales pe Inocențiu Clain și pe Andeiu Șaguna (vezi M. pag. 76 și 78) și numai papistașul Bunea nu vede acest adevăr, pentru că în critica lui se vede „mai mult preocupățiunea și ura confesională a scriitorului, de cât iubirea lui pentru adevăr” (vezi M. p. 15). Ura aceasta îl face să nu vadă, că dacă cineva se ține pe sine însuși Sârb, descendent din o familie sârbească, și-și scrie prin fratele său biografia sârbește și o lasă moștenire Sârbilor, se iscălește în acte românești sârbește și umblă să pună pe fratele său despot în Sârbia, acela trebuie să fie român neaoș. Ura aceasta confesională nu-l lasă să vadă, că dacă cineva lucră întocmai ca episcopii Români calvini, ca Gheorghe de Sângeorz și Paul Tordasi, și impune clerului său dogme calvinești, el trebuie să fie ortodox. Ura aceasta confesională nu-l lasă să vadă, că dacă cineva primește o episcopie cu condițiile puse

de un superintendent calvinesc, recunoscându-l prin aceasta de cap al său bisericesc, acela trebuie să fie declarat de viteaz luptător pentru independența și autonomia bisericii sale. Ura aceasta confesională nu-l lasă să vadă, că dacă cineva de toți protopopii și de lamura preoției sale este osândit prin sentință ca incestuos, răpitoriu de femei, curvariu și preacurvariu, acela trebuie să fie declarat de sfânt. Din contră vedeți, cum lucră iubirea de adevăr, cum cugetă mintea lipsită de prejudețe confesionale la peainvățatul Mangra. Acesta desbrăcat fiind de ori ce patimă și slăbiciune omenească, și inzeștriat cu toate virtuțile cele mai alese creștinești și preoțești, în cât ar merită să-l puni între sfinți alături cu viteazul Sava, îndată a priceput și a primit adevărul, că principele Apafy și cu Sava benchetuiau împreună la masă și se jucau de-a botezul cățărilor, și în același timp moșneagul mitropolit mai trăgea și cu ochiul la bătrâna principesă. S'a întâmplat însă, că Sava n'a botezat cățărilor, pentru că l'a dovedit cu o bucată de ridiche, că nu e de religiunea ortodoxă, apoi cu o bucată de carne, că s'a calvinizat cumplit dobitocul. Iar superba principesă Ana Bornemisza s'a supărat foc, că Sava a pus-o pe o treaptă cu Catarina Temesvári.

De aici au urmat apoi prigonirile asupra preavrednicului mitropolit și mucenicia lui pentru credința ortodoxă.

Ori cât de ciudate și se vor părea toate acestea, iubite cetitorule, eu, după experiențele triste ce le am despre superficialitatea, cu care unii din cărturarii noștri tratează istoria neamului, Te pot asigura, că nu este cu neputință, ca să vină și de aci înainte un om, care va scrie despre Mitropolia Bălgradului și despre Mitropolitul Sava tocmai așa, pe cum am arătat mai sus, și fără să-și ia osteneala de a controla dovezile mele, mă va ocări și mai urât, de cât Preacuvioșia Sa Mangra, pe care eu nu l'am supărat nici odată. Același scriitor, care va urma după părintele Mangra, va face apoi propunerea, ca lui Mangra, care a apărat existența Mitropoliei Românilor din Ardeal de pe la a. 883 și a făcut un idol dintr'un Sârb eretic, incestuos, curvariu și preacurvariu, să i-se ridice o statuă, și la cea dintâiu vacanță a scaunului mitropolitan din Sibiu să fie ales Mitropolit ca vrednic urmaș a lui Sava, doar va întrece el pe Sava, dacă nu l-a putut întrece Șaguna.

* * *

Trecuseră mai multe săptămâni de când scrisesem acestea și așteptam, ca pe rând să fie publicate în „Unirea“. Până la ziua de 22 Decembrie se publicase o parte însemnată din scrierea mea de față și astfel lumea știa, că cele mai multe din neadevărurile susținute de dl Mangra erau date de gol. Cu toate acestea domnul protoprezviter Simeon Popescu din București publicând la ziua indicată, atât în „Telegraful Român“ din Sibiu, cât și în „Tribuna“ din Arad, o dare de samă despre cartea dlui Mangra, nu se sfiște a reedita minciunile acestui preacuvios părinte, deși chiar și d-sa avea, sau trebuia să aibă cunoștință de cele apărute în „Unirea“, fiind acestea semnalate cu laudă și de unele reviste din București. Dl Popescu, care mai înainte nu credea nici dogmele de credință ale bisericii orientale, acum luându-se după dl Grigorie Tocilescu, stabilește și „dogme istorice“, între altele dogma, *«că biserica română a existat în Dacia traiană în însăși ființa poporului român»*.

Nu știu ce vrea să zică dl protoprezviter cu această dogmă nebuloasă. Dacă vrea să zică, că religiunea, sau biserica creștină constituie însăși ființa poporului român, ori că din existența poporului român în Dacia Traiană trebuie să facem în mod necesariu concluziunea, că a existat și biserica lui creștină, atunci cum se explică, că de pe timpul, când Dacia Traiană a făcut parte din împărăția romană, ne-a rămas o mulțime de monumente păgâne, și nici unul creștin? Sau cu alte cuvinte, cum se întâmplă, că în Dacia Traiană se manifestă numai ființa păgână, iar nu și ființa creștină a poporului român?

Dar ce folos să mai discut cu oameni, cari nu sunt conștienți de ce scriu.

S'o gătam mai pe scurt.

În „Unirea“ dela 10 Noemvrie 1906 eu am arătat, că la a. 883 nu a existat nici o mitropolie a Românilor din Ardeal. La 22 Decembrie 1906 dl Simeon Popescu răzimat pe auctoritatea lui Mangra, ne spune de nou, *«că biserica română din Transilvania încă în veacul al 9-lea și-a avut mitropolitul său»*.

Dacă domnul Simeon Popescu va putea dovedi aserțiunea sa, eu mă supun la ori ce pedeapsă, ce mi-se va dicta din

partea domniei sale. Dacă î-mi dorește capul, și acela i-l dau. Nu poftesc altceva, de cât să indice scriitorul, ori documentul din veacul al 9-lea, care adeverește aserțiunea d-sale. Dacă nu este în stare să o facă aceasta, atunci să nu mai prindă condeiul spre a scrie istorie românească, căci noi Români nu suntem lăpădătura neamurilor. Am fost săraci, suntem săraci, dar am fost oameni cinstiți, și n'ași vreă ca lumea cultă să ne pună pe o treaptă cu Țiganii.

Ne spune dl Popescu, că George Brancovici *«a stat în relațiuni de aproape... și cu Petersburgul»*. Dar acest oraș s'a întemeiat la 1703. Reședința Țarilor s'a mutat la Petersburg în 1712. George Brancovici a murit în 1711. Spune acum dl Popescu, cum a putut sta George Brancovici în relațiuni diplomatice cu Petersburgul?

Domnul S. Popescu ne spune, și după cele spuse de „Unirea“, că Sava a fost *«mare viteaz între mucenici»*. Tace tăcerea peștelui despre vitejiile lui săvârșite față de Caterina Temesvári și cu sora acesteia și despre sentința preoției românești, care a osândit pe Sava, nu ca pe un mucenic, ci ca pe un om stricat.

Ași putea continua mai departe în chipul acestor spuse. Dar Popescu ne dă material bogat. Dar acestea puține încă sunt de ajuns spre a arăta, că scrierea dlui Mangra este bună numai spre a prosti și a priloști oamenii ignoranți.

Aici numai un lucru vreau să mai relevez. Domnul Popescu pe cei ce spun adevărul îi acuză, că sunt conduși numai de râvna de a propaga sfânta unire. Dar atunci să ne spună d-sa, că de ce râvnă și de ce duh este purtat d-sa, când conștient propagă minciuna și neadevărul?

* * *

La ce ciudățenie poate da prilej o carte proastă, ne este dovadă un articol scris de domnul Al. T. Dumitrescu din București în foiața „Tribuna“ din Arad, numărul 217 din 1906, cu titlul *«Vechea mitropolie din Ienopolea»*, documentat cu citate din cartea dlui Mangra. În cartea aceasta se spune (pag. 45—6), că niște episcopi (sârbești) din Arad se intitulau *în veacul al 18-lea «mitropoliți»*. Ei de fapt însă, precum ori cine poate ști, erau numai episcopi supuși mitropolitului sârbesc. Pe lângă titlul de Arad, mai luau și titlul de Ineu ca o amintire, că și în Ineu au șezut episcopii sârbești din părțile Aradului înainte de a-și stabili definitiv reședința în acest din urmă oraș. Dar deși înainte de veacul al 17-lea nu întâmpinăm nici un episcop, fie românesc, fie sârbesc, în Ineu, totuși domnul Dumitrescu afirmă, că în Ineu s'au înființat mitropolia românilor din Ungaria și Ardeal încă din veacul al 14-lea și că aci au residat arhieriei ei, în lung și neîntrerupt șir, până la Mihaiu Viteazul, care „a strămutat reședința mitropoliei existente din Ienopolea în capitala de atunci a Transilvaniei“ (adecă în Bălgrad). Ne având domnul Dumitrescu nici cele mai elementare cunoștințe de geografie, pune Ineu de pe Criș, din comitatul Zarandului, oblu în Banatul Severinului, și fiind-că Patriarhia Constantinopolitană a întemeiat o metropolie în părțile Severinului la 1370, pune pe mitropoliții din părțile Severinului în Ineu și astfel face concluziunea ridicolă, că Români din Ungaria și Ardeal ar fi avut o mitropolie înființată în mod canonic încă dela 1370 cu reședința în Ineu! Dar de cunoștințele geografice ale dlui Dumitrescu calea-valca. Cu mult mai minunate sunt cunoștințele lui istorice. El lasă, fără nici o dovadă, să se înființeze mitropolia Ineului pe la 1370 între zidurile unei mănăstiri catolice de ritul latin din acel oraș și nu bagă de samă, că pe atunci domnia în Țara Ungurească cel mai puternic rege și cel mai zelos propagator al catolicismului, Ludovic-cel-Mare, care pe preoții schismatici îi scotia din țară (Hurmuzaki, Doc. I, 2 p. 132), care nu trecea la catolicism (Battyán, Legés secl. III, 406—7) și care întemeia episcopii catolice chiar și în Țara Românească, la Argeș și la Severin (Vezi, Ierarhia Românilor). Sub acest rege catolic cum s'ar fi așezat o mitropolie schismatică într'o mănăstire catolică?

Dar nu-i mirare, că dl Dumitrescu scrie astfel de absurdități, căci el nu a cetit nici una din scrierile mele, ceea ce se vede din împrejurarea, că-mi atribuie părerea, că eu ași fi pus *«începutul ierarhiei române odată cu întemeierea Mitropoliei din Alba-Iulia de către Mihaiu-Viteazul»*, pe când de fapt eu am pus începutul ierarhiei române în veacul al 15-lea. Vadă cetitorii și din acest cas, cu câtă superficialitate se scrie la noi istorie. La alte popoară astfel de oameni nu

cutează să iee condeiul în mână. Apoi mai vadă cetitorul, cât de șubrede sunt dovezile despre existența vechei Mitropolii a Bălgradului, când acum o caută oamenii în Ineu.

* *

Cartea dlui M. a mai avut un efect îmbucurător. Ceata unor ființe foarte inteligente, cari mă credeau răpus prin dovezile zdrobitoare ale „cunoscutului istoriograf și politician“ Mangra, au prins inimă și deschizându-și glasul drăgălaș pretutindenea, și la București, și la Arad, și la Sibiu, au început a-mi cânta prohodul. Din această ceată nu putea să lipsească nici domnul „S—a“, care în cel dintâiu număr al „Revistei Teologice“ din Sibiu, după ce însuși recunoaște, că dl Mangra n'a fost în stare să dovedească existența „vechei Mitropolii“, nici să convingă pe oameni, că Sava ar fi luptat „pentru biserica ortodoxă — română“, tăbărește asupra mea cu aceste cuvinte: „Site de ori ce temeiu: „Criticul dela „Unirea“ (prea veninos stil e dr. A. B.) greșește, când și după publicarea Adnexului din cartea Păr. M. tot mai susține, că teritoriul eparhial al episcopului Sava II Brancovici, se reduce la unele părți din teritoriul bănățeano-ungurean, — iar pe deasupra Păr. A. Bunea mai pierde vorba cu pregătirea serbizării, prin Brancovici, bisericii ortodoxe (române) din țara noastră!“

Dacă dl „S—a“ va putea dovedi cu citate din scrierile mele, că eu am redus teritoriul eparhial al episcopului

„Sava II. Brancovici“ la unele părți din teritoriul bănățeano-ungurean, și că așa fi confundat vreodată — cum face d-sa — pe acest episcop cu episcopul dela Ineu și Lipova Sava Solomon (Brancovici), atunci plătesc imediat abonamentul la o mie de exemplare din „Revista teologică“. Dacă însă nu va putea dovedi aceasta, să binevoiască a-și recunoaște greșala în „Revista teologică“, rectificându-o, și să-mi permită a declara, că nu se află în lume venin atât de puternic, cu care să poți stărpi atâta răutate și atâta rea-credință, câtă își permit oamenii a folosi în contra mea, când dânsii vreau să combată rezultatele istorice, la cari am ajuns după muncă grea și după jertfe materiale foarte mari, pentru cari n'am primit nici o răsplătă dela oameni, ci batjocură, ocară și hulă, ce nu le-am meritat și nu le-am așteptat, și tocmai pentru aceea, întru amărăciunea sufletului meu, n'am putut să nu sbiciuesc pe cei ce cutezară a intra ca niște precupeți murdari în sanctuarul științii.

* *

Drept încheiere mai observ, că afară de greșelile relevate în această scriere, părintele Mangra și-a umplut cartea și cu alte multe neexactități și greșeli, la cari însă nu m'am oprit, de o parte pentru că nu se țin strâns de obiect, iar de altă parte pentru că am crezut, că ori ce cetitor poate învăța din cele relevate de mine, cu câta precauțiune au se fie primite și celelalte scrise din cartea părintelui Mangra.

Bibliografie.

A apărut:

„Cuvântări bisericesti“, de Massillon, episcop de Clermont și membru al academiei franceze. Din originalul francez traduse de Ioan Genț, protopop gr.-cat. în Oradea-mare. Tom. II. format 8° 304 pag. Cu permisiunea Preaeneratului Ordinariat Episcopesc gr.-cat. de Oradea-mare. Oradea-mare, 1906. Tiparul tipografiei „Patria“ George Magyar. — După un interval de opt ani, dau în mâinile P. T. Public român Tomul II. din predicile clasice ale marelui Massillon. E superfluu a aduce în memorie Veneratului Cler român, că cine au fost Bossuet, Bourdaloue și Massillon. Celebrul Nisard scrie despre ei în istoria literaturii franceze: „colecțiunea măreață de vorbiri a acestor oratori, e un monument unic în istoria literaturii, fără model și fără păreche la celelalte națiuni creștine“. (Histoire de la littérature française par D. Nisard. Paris. 1863. tom. IV. pag. 301). În acest tom comunic și un mic studiu despre acești trei oratori clasici, zugrăvind caracteristica distinctivă a fiecăruia, și aducând citate numărătoase din scrierile lor. precum și câte o predică despre același obiect: despre nepocăința finală, de Bossuet și de Bourdaloue, ca onorații cetitori să aibă ocaziune a-i cunoaște pe toți trei. Din tomul I. am încă câteva sute de exemplare. Ca cât mai mulți să poată procura aceste clasice vorbiri, prețurile le fixeaz cât se poate de ieftine. Tom. II. Cu expedițiune francată, un singur exemplar costă 3 cor. 40 fil. Al șaptelea exemplar îl dau gratuit. De se procură la oaltă zece exemplare, prețul unui exemplar îl fixeaz în 2 cor. 50 fil. și un exemplar îl dau gratuit. La comandă de douăzeci sau mai multe exemplare prețul unui exemplar va fi 2 cor., și două exemplare dau gratuit. Ambele tomuri. Câte un exemplar din ambele tomuri cu spedare francată costă 5 cor. 40 fil. Zece exemplare procurate deodată se dau à 4 cor. 50 fileri, pentru 45 cor. și un exemplar gratuit. Douăzeci exemplare, procurate deodată, costă à 4 cor. 80 cor., iar două exemplare se dau gratuit. Spesele postali de recomandatie și pentru trimiterea în pachet sunt de a se plăti deosebit. La comandă de un singur exempl. de se cere să-l trimit cu recomandatie, să se mai adaugă 29 fil. De se comandează mai multe exemplare, până la greutate de 5 Kg. spesele postali sunt 72 fil. Comandele sunt a se adresa la subscrisul. Prețul se trimite înainte, altcum cartea se spedează cu rambursă, ceea ce costă spese mai mari. —

Oradea-mare, 12 Ianuarie 1907. Ioan Genț, protopop gr.-cat în Nagyvárad, Sztaroveszky utca 6. sz.

Manual de limba germană, întocmit de Dr. Constantin Lacea, profesor. Partea III. și IV. Brassó. 1906. (+VIII. p. 208). Dl C. Lacea nu este necunoscut în literatura noastră didactică mai nouă. Cartea de față încă este al doilea tom, din seria de cărți didactice germane, prin care autorul voințe să înlesnească învățarea și cunoașterea acestei limbi. Este legendar german pentru clasa V. și VI. gimnazială și bucățile de retine sunt ușoare ca gramatică și interesante ca obiect. Totuși credem că nu ar fi stricat mai multe bucăți din regnul animalelor sau chiar și unele interesante icoane geografice din țara noastră. Erau mai aproape și imediate de interesul și cunoașterea școlărilor, decât unele bucăți din istoria și mitologia germanilor, respective a grecilor. Și poeziile din partea primă, menite pentru clasa a V-a, erau mai potrivite dacă erau, mai scurte și mai lirice. Foarte bine este însă adunat și întocmit materialul gramatical, care merge sistematic până la sfârșitul cărții, și iarăși este de o înlesnire mare vocabularul dela sfârșitul cărții. (op.)

Mitropolitul Sava Brancovici, de Dr. A. Bunea, canonic. Prețul 1 cor. 50 fil. Plus porto postal 10 fil. Se află de vânzare la Librăria Seminarială din Blaj.

„Hipnotism și Spiritism“, de Dr. Vasile Suciu, profesor. Costă 1 cor. 50 fil. + 20 fil. porto. — Se află de vânzare la Libr. Semin.

„Albina“, Revistă Enciclopedică Populară. Anul X. Nr. 17. din 21 Ianuarie 1907. cu următorul sumar: Primul nostru tablou colorat. — Redacția, 24 Ianuarie 1859. — Sofia Nădejde, Dascălul blând. — M. D. Popescu, Porumbul zis dinte de cal. — Dr. Lux, Pricina gerului din urmă. — M. Dragomirescu, Tablourile noastre. — L., Calendarul sătenilor. — D. Rădulescu, Mana viilor. Delegația română la Viena. Vâruierea pomilor. Un dar dela frații din Ardeal. — M. I. Popescu-Ricman, Ce sgomot s'aude din codru? (Doină culeasă din popor). Informațiuni. Înștiințare. Apel. — Ilustrațiuni: Costache Negri; Mihail Cogălniceanu; Anastasie Panu; Biserica Cătuțului de Argint; O margine de sat (Tablou de Costin Petrescu); Frunză de viță sămănată. — Supliment: Un tablou în colorii de Costin Petrescu: Vizita M. S. Regelui la Plevna. — La acest număr cetitorii „Albinei“ primesc în dar un tablou colorat, care reprezintă pe regele Carol vizitând câmpia Plevnei după

25 ani. La cuvintele de salut a mitropolitului de Vrașă, soldații apar din morminte, cu gorne și steaguri spre a saluta și ei pe regele liberator. Ideic admirabilă din partea pictorului și tot așa și din partea revistei.

Proprietar-editor: Aurel C. Domșa.
p. redacție responz.: Augustin Gruția.

! Pentru economi!

Prav pentru îngrășarea vitelor cor-nute, porcilor și a cailor. Vacile dau prin întrebuințarea pravului acestuia lapte mai mult și mai bun. De mare însămnătate este pentru ori care econom a întrebuința acest prav de îngrășare, căci prin acesta să urră valoarea — adică prețul vitelor, porcilor și a cailor. — Prețul este 60 fileri.

Moartea cloșanilor și a șoarecilor. Un prav sigur pentru stărpirea acestora. — Prețul 60 fileri.

Prav pentru ouatul găinilor. Prin întrebuințarea pravului acestuia, găinile ouă mai mult ca de comun — chiar și în timp de iarnă — pe când altcum nu ne ouă — sau foarte puțin. — Prețul 30 fileri.

Unsoare galbină pentru păduchi la vite. Știut este că vitele și porcii toamna și iarna întreagă, până la deplina dezvoltare a primăverii, suferă mai mult de mănăcirimea păduchilor, prin care mănăcirime sunt reținuți porcii și vitele în îngrășarea și dezvoltarea lor — ba chiar slăbindu-i, astfel încât în loc de a li-se ridică prețul, chiar pierd din valoare. De aceea fiecare econom să întrebuințeze această unsoare — căreia îi e prețul 20 și 40 fileri.

Extracte pentru prepararea rumului și a diferitelor liqueruri. Cine voințe a-și prepară rum și liqueruri foarte bune și ieftine, să întrebuințeze aceste extracte. Prețul pentru 1 litră 40 fileri.

Thea foarte ieftină și bună, 1 pachet 20 fileri, iar 1 kilogram 8 coroane.

Syrup de zmeură. Curat numai din suc de zmeură de pe munte, preparat cu zahar rafinat. 1 klgr. 1 cor. 20 fil.

Contra bătăturilor — ochi de găină la picioare — mijloc excelent și sigur. — Prețul 70 fileri.

Contra mânilor și a picioarelor înghețate. Prețul 80 fileri.

CORNEL DEMETER, apotecar

26) 5-5 Szászváros, Piața școalei 41.

„CONSUM“, societate comercială pe acții.

Contul Bilanțului pe anul 1906

Mérlegszámla 1906. évre.

ACTIVE — VAGYON:	cor.	fil.	PASIVE — TEHER:	cor.	fil.
Numărar în cassă — Pénztárckészlet	361	14	Capital de acții — Részvénytőke	78500	—
Mărfuri — Árukészlet	26497	37	Împrumut — Kölcsön	24000	—
Debitori — Adósok 12,067.67			Creditori — Hitelezők	3488	58
Dubii — Kétes 331.50	11736	17			
Mobilar — Szerelvény 1,294.81					
10% Amortizare — 10% lerovás 129.81	1165	—			
Timbre — Bélyegkészlet	1162	—			
Depuneri — Betétek	29	52			
Conto-Cheque — Cheque számla	152	82			
Spese de proces — Perköltségek	124	85			
Perdere — Veszteség	64759	71			
	105.988	58		105.988	58

Contul profitului și al perderilor

Nyeresség és veszteség számla.

EȘITE — KIADÁS:	cor.	fil.	ÎNTRATE — BEVÉTEL:	cor.	fil.
Asigurări — Biztosítások	94	05	Din vânzare de mărfuri — Arúczikkékarulásából	12668	81
Contribuțiune — Adó	348	51	Perdere — Veszteség	64759	71
Accis — Fogyasztási adó	376	12			
Interese — Kamatok	1918	47			
Spese curente — Fenntartási költségek	372	53			
Fracturi și Porto — Fuvardij és Postabér	1845	94			
Salarii — Fizetések	5040	34			
Chirie — Házbér	1336	—			
Dubii — Kétesek	331	50			
Amortizări — Lerovások	129	81			
Perdere din 1905 = 1905 évi veszteség	65635	25			
	77428	52		77428	52

Blaj, din ședința direcțiunei din 25 Ianuarie 1907.

Direcțiunea:

Stefan Nyerges m. p.
contabil.

(6) 1-1

Gavril Pop m. p.
președinte.

Aurel C. Domșa m. p.   Dr. A. Pop m. p.   Dr. L. Nestor m. p.   Dr. I. Maniu m. p.   S. Muntean m. p.   Eugen Bian m. p.   D. Radeș m. p.   Dr. V. Szmigelski m. p.

S'a revăzut și aflat în consonanță cu cărțile duse în ordine. Blaj la 25 Ianuarie 1907.

Dr. Isidor Marcu m. p.   Iacob Mureșianu m. p.   Gavril Precup m. p.   Victor Muntean m. p.   Dionisiu Trifan m. p.

președinte   Membrii comitetului de supraveghiere.

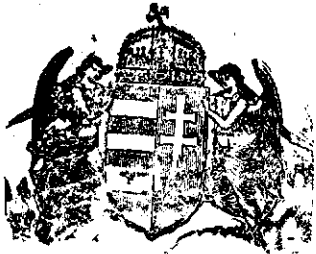
La expozițiunea milenară din Budapesta dela 1896
premiat cu medalia cea mare.

Turnătorii de clopote și fabrica de scaune de fer pentru
clopote a lui

ANTONIU NOVOTNY

în Timișoara-Fabric

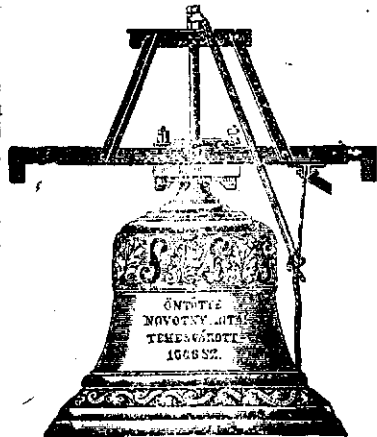
(8) 36-52

se recomandă spre pregătirea clopotelor
nouă, pe cum la turnarea de nou a clopo-
telor stricate, mai departe spre facerea de
clopote întregi armonioasă, pe lângă ga-
ranție pe mai mulți ani, provăzute cu ad-
justări de fer bătut, construite spre a în-
toarce cu ușurință în ori ce parte, îndată
ce clopotele sunt bătute de o latură prin
aceea ce sunt mântuite de crepare. — Cu
deosebire recomand

→ clopotele găurite ←

de mine inventate și mai de mult
ori premiate, cari sunt provăzute
în partea superioară — ca violina —
cu găuri după figura S și pentru
aceea au un ton mai intensiv, mai
limpede, mai plăcut și cu vibrarea
mai voluminoasă, decât cele de sis-
tem vechiu, așa, că un clopot pa-
tent de 327 kg. este egal în tonul
unui clopot de 461 kg. făcut
după sistemul vechiu. Mai departe
se recomandă spre facerea scaunelor
de fer bătut, de sine stătător,
— spre preadjustarea clo-
potelor vechi cu ajustare de fer
bătut — ca și spre turnarea de
toace de metal.

Prețcuranturi ilustrate se trimit la cerere gratuit și franco

Institut indigen. Banca de asigurare

„Transilvania“

din Sibiu (7) 36-52

Intemeiată la anul 1868

în Sibiu, strada Cisnădiei nr. 5 (edificiile proprii),
asigură în cele mai avantajoase condiții:

contra pericolului de incendiu și exploziune.
edifici de ori-ce fel, mobile, mărfuri, vite, nutrețuri și alte produse
economice etc.

asupra vieții omului

în toate combinațiile, capitale pentru cazul
morții și cu termen fix, asigurări de copii, de
zestre, rente pe viața întreagă etc. etc.

Asigurări populare fără cercetare medicală

Asigurări pe spese de înmormântare cu solvirea imediată a
capitalului.

Valori asigurate contra in- capitale asigurate asupra
cendiiului: vieții:
90.981.088 coroane. 9.125.898 coroane.

Dela întemeiere institutului a solvit:
pentru despăgubiri de incendii 4,077,788.78 c. petru ca-
pitale asigurate pe viață 3,568,863.37 cor.

Oferte și ori-ce informațiuni se pot primi dela:
Direcțiune în Sibiu, str. Cisnădiei nr. 5 etagiu
I. curtea I.

și prin agenturile principale din Arad, Brașov, Bistrița
și Cluj, precum și dela subagenții din toate comunele
mai mari.

Să caută:

2 învățăcei

din casă bună, isteți, cu purtare mo-
rală bună. Să aibă școala confe-
șională.

În atelierul de croitorie alui

Dionisie Trifan

(2) 4-? Blaj—Balázsfalva.

Comunicarea trenurilor

prin gara Kükülöszög—Blaj.

— Valabilă dela 1 Octomvrie n. 1906. —

cătră	g a r a	dela
	Teiuș—Tövis	
12-48	tren de persoane	1-02
7-55	tren accelerat	12-22
7-02	tren mixt (numai Joia)	4-05
2-52	tren accelerat	2-13
1-20	tren de persoane	9-05
	Copșa—Kis-Kapus	
1-07	tren de persoane	12-43
12-23	tren accelerat	8-4
4-09	tren mixt (numai Joia)	6-53
2-14	tren de persoane	2-15
9-06	tren accelerat	2-51
	Parajd	
3-02	tren mixt	8-44
2-43	tren mixt	6-48
9-11	tren de persoane (Luni, Mercuri, Sâmbătă)	12-38

Licitațiune minuendă.

Pentru noua școală din Ciugudiul-
superior, publicată de Comunitatea biser.
gr.-cat. din Ciugudiul-superior după planul
și preliminarul aprobat de Prea Veneratul
Conzistor, și statorite în 2200 coroane, din
material de piatră,

Spre acest scop, în 24 Februarie st. n.
1907. la 2 ore p. m. la școala gr.-cat. de
aici se va ține Licitațiune minuendă; ofer-
tele se pot face în scris sau verbal cu de-
punerea alor 5% ca vadiu al prețului de
edificare. — Planul și preliminarul se pot
vedea în cancelaria oficiului parohial.

Ciugudiul-superior, 1 Februarie n. 1907.

Hetea Sevastin,
curator primar.

Ican Pop,
preot gr.-cat.

(7) 1-1

A apărut:

LITURGIERIUL

Prețul unui ex. pe hârtie „prima“
crudo . . . . . 6 cor.
legat . . . . . 9 „
Pe hârtie velină consistentă:
crudo . . . . . 5 cor.
legat . . . . . 8 „

BIBLIOTECA UNIREI.*)

1. Benhur sau zilele lui Mesia, de
Levis Wallace, 2 v. 2-90
2. M. Eminescu. Studiu critic . . . . . —90
3. Câte-va momente din Ince-
puturile bisericii rom. de
C. Auner . . . . . —20
4. Nume de familie la românii
din Ungaria, de A. Viciu. . . . . —12
5. Din viața lui I. Micul de
M. Străjan . . . . . —16
6. Albertina. Povestire de
Dr. V. Bojor. . . . . —30
7. Cestiuni din dreptul bis. unite
p. I. II. 3-40
8. Cele două fețe ale lumii de
Nicu . . . . . —30
9. Ziua Deșteptării de Aurel
Fodor . . . . . —16
10. Cele două conștiințe, pieză
teatrală în 5 acte, trad. de
Simion Zehan . . . . . —40

*) Aceia, cari vor comanda de odată toți 10
Nrii, îi primesc cu 6-10 cor. în loc 8-84 cor

Tusă!

Cine nu să îngrijește de
tusă păcătuiește contra sa.

Caramelle de piept ale lui Kaiser

cu 3 brazi

probate de medici și reco-
mandate contra tusei, ră-
celeii, guturaiului. 4512
recunoștințe dovedesc efec-
tul născut al acestei me-
dicini. — Un pachet costă
20 și 40 fl. și să pot afla
la farmacia Carol Schiassi
— Blaj. (13) 25-32